

De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Den Haag

14 december 2007

Ons kenmerk

MLB/LB/2007/52.305

Onderwerp

Bibliotheekvernieuwing 2008

Een beschaafd land zonder een goed functionerend stelsel van openbare bibliotheken, is moeilijk voorstelbaar. Al meer dan honderd jaar is ons land vertrouwd met de openbare bibliotheek. Een voorziening die momenteel vier miljoen leden kent.¹ Voor alle gebruikers- leden én niet-leden - is de bibliotheek een betrouwbare bron van informatie en educatie, fysiek en digitaal. Een voorziening waar men zich kan laven aan cultuur en literatuur. Maar ook de plek voor goede en ontspannende lectuur, een krantje, een uurtje goedkoop internetten en een plek waar mensen en culturen elkaar ontmoeten en spreken. Kortom: de bibliotheek is een publieke voorziening met een grote sociaal-culturele betekenis.

Het kabinet hecht daarom veel waarde aan een goed functionerend en kwalitatief sterk stelsel van openbare bibliotheken. Ook omdat de bibliotheek kan bijdragen aan de doelstellingen van *Samen leven, samen werken*.² Bij de verwezenlijking van de prioriteiten in het beleidsprogramma vervult de openbare bibliotheek nu al een belangrijke ondersteunende rol.

Een stelsel van openbare bibliotheken vereist onderhoud. Een gewijzigde bevolkingssamenstelling (vooral in de grote steden), digitalisering, de opkomst en invloed van internet, veranderend mediagebruik (zoals ontleding), het zijn slechts enkele ontwikkelingen die een flinke onderhoudsbeurt noodzakelijk maakten. Zes jaar geleden zijn daarom de verantwoordelijke overheden een grootschalige vernieuwingsoperatie gestart. Doel hiervan was – kort gezegd – een versterking van het stelsel door de vorming van stevige, professionele basisbibliotheken en een inhoudelijke vernieuwing van de (virtuele) dienstverlening.

Eind dit jaar lopen de convenantsafspraken tussen de drie overheden over de bibliotheekvernieuwing af.³ De Kamer is eerder door mijn voorgangers over deze operatie geïnformeerd.⁴

¹ In 2005 telde de openbare bibliotheek 4.069.000 leden. Er vonden in dat jaar 86.100.000 bibliotheekbezoeken plaats. Bron: Nederlandse Openbare Bibliotheekonderzoeken, mei 2007 (zie www.bibliotheekonderzoek.nl).

² *Samen leven, samen werken. Beleidsprogramma Kabinet Balkenende IV 2007-2011*. Den Haag, juni 2007.

³ Het betreft afspraken in het kader van het Koepelconvenant Herstructurering Openbaar Bibliotheekwerk (2001) en aanvullende afspraken over de inzet van de enveloppegelden die het kabinet Balkenende II in 2004 beschikbaar stelde.

Inmiddels heb ik met de convenantpartners – IPO en VNG – vervolgafspraken gemaakt. Het zijn inhoudelijke afspraken over de aanpak in 2008 en procedurele afspraken over de besluitvorming voor de periode 2009-2012. Met deze brief wil ik de Kamer over deze afspraken inlichten. Tevens informeer ik u hierbij beknopt over de vernieuwingsoperatie op basis van de monitoring 2006 en de voortgang van de integratie van het bibliotheekwerk van blinden en slechtzienden in het openbaar bibliotheekstelsel.

Deze brief is noodzakelijkerwijs nogal procedureel van aard, het is immers een vervolgstap in een verlengd traject. Ik ben van plan de Kamer volgend jaar een meer inhoudelijke brief te sturen over de toekomst van de bibliotheeksector .

Beleid in 2008

Tijdens het bestuurlijk overleg met IPO en VNG op 10 mei jl. heb ik tot mijn genoegen mogen constateren dat vertegenwoordigers van de beide overheidslagen met veel enthousiasme over de maatschappelijke en culturele betekenis van de bibliotheek spraken. Men was tevreden over de behaalde resultaten van de vernieuwingsoperatie. Op grond van de rapportages is geconstateerd dat voortzetting van de operatie nodig en wenselijk is om de beoogde doelen volledig te realiseren en de behaalde resultaten, zoals de vernieuwde virtuele dienstverlening, structureel vast te leggen. Voor het jaar 2008 werd overeengekomen vrijwel dezelfde aanpak te volgen als in 2007 en 2008 te benutten als overgangsjaar.⁵ Daardoor sluit de plancyclus van de vernieuwingsoperatie aan op die voor de overige cultuursubsidies in de periode 2009-2012. Bovendien is er zo tijd om de aanpak in die periode goed te kunnen voorbereiden. Verderop in deze brief ga ik nader in op de procedurele afspraken voor de periode 2009-2012.

Middelen 2008

Over de inzet van de middelen in 2008 (de bibliotheekveloppe bedraagt in totaal € 20 miljoen) heb ik onlangs overeenstemming bereikt met IPO en VNG. Het accent ligt, evenals in voorgaande jaren, sterk op het stimuleren van decentrale activiteiten. Dat betekent dat het merendeel van de gelden beschikbaar wordt gesteld voor vernieuwing op provinciaal en gemeentelijk niveau. Centraal element daarin zijn de provinciale vernieuwingsplannen, waardoor elke provincie de bibliotheekvernieuwing regisseert in zijn eigen grondgebied. De kaders, prioriteiten en *decentrale* inzet van middelen voor 2008 (€ 16,6 miljoen) zijn gelijk aan die van 2007.

Bij de inzet van de *landelijke* middelen treedt wél een verschuiving op. Eind 2007 stopt het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing, gelijktijdig met de convenantsafspraken. Ik heb besloten de intensiveringsmiddelen voor dat bureau (€ 500.000,-) in te zetten voor mijn programma

⁴ Voor het laatst over de vernieuwingsoperatie als geheel: Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006. 28.330, nr. 24. Over de integratie van de blindenbibliotheken met het openbaar bibliotheekwerk: Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 28.330, nr. 25.

⁵Voor de aanpak in 2007 zie: Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006. 28.330, nr. 24.

leesbevordering *Kunst van lezen*.⁶ Ik vind leesbevordering belangrijk. Het bevordert de literaire participatie en helpt bij de bestrijding en preventie van taal- en leesachterstanden. Voor bibliotheken zie ik in het programma leesbevordering een belangrijke rol weggelegd. Daarom zal *Kunst van lezen* in nauw overleg met de sector worden ingevuld.

Verder heb ik besloten de middelen voor landelijke digitale dienstverlening met € 500.000 te verhogen tot € 2,5 miljoen, omdat deze diensten sterk bijdragen aan vernieuwing die voor gebruikers zichtbaar is. Het gaat onder meer om voor een breed publiek interessante databanken die niet vrij op internet toegankelijk zijn (bijvoorbeeld bestanden van de Consumentenbond en Keesings Historisch Archief), virtuele inburgeringsloketten en een digitale wegwijzer als de G!DS. Het extra geld wordt ook gebruikt voor uitbouw van de succesvolle dienstverlening door de Centrale Discotheek Rotterdam. De middelen voor certificering (€ 400.000,-) blijven gelijk. Bijgaand treft u een overzicht van de financiële inzet in 2008 aan.

Overdracht taken stuurgroep en procesbureau

Wanneer de convenantsafspraken aflopen aan het eind van 2007, beëindigen ook de Stuurgroep Bibliotheken en het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing hun werkzaamheden. Dat betekent niet dat in het overgangsjaar 2008 geen afstemming tussen de drie overheden nodig is. Zeker nu de bibliotheekvernieuwing organisatorisch en inhoudelijk voor de nodige beweging in het bibliotheekveld en bij de overheden heeft gezorgd. Daarom heb ik in overleg met IPO en VNG besloten het ambtelijk overleg in 2008 te intensiveren. Vanuit mijn stelselverantwoordelijkheid zal ik de noodzakelijke aandacht schenken aan afstemming en regie in het beleid van de drie overheden. Het bilateraal overleg met de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) is inmiddels geïntensiveerd. Over de overdracht van taken en verantwoordelijkheden van de stuurgroep en het procesbureau naar de VOB en mijn departement zijn goede afspraken gemaakt.

Stimuleringsgelden voor de vorming van basisbibliotheken

De gelden voor de vorming van basisbibliotheken zullen met ingang van 2008 via het Gemeentefonds aan gemeenten worden verstrekt op basis van een tijdelijke oormerking (vijf jaar). Over deze overheveling naar het Gemeentefonds was al eerder overeenstemming bereikt met de convenantpartners.

Monitor 2006

Bijgaand stuur ik u de *Monitor Bibliotheekvernieuwing 2006: inhoudelijke vernieuwing in de praktijk* toe. Uit de monitor blijkt dat de inhoudelijke vernieuwing in de meeste provincies goed van de grond komt. Goede en zeer goede bibliotheken zijn vooral te vinden in de provincies Groningen, Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland. Grote bibliotheken scoren meestal duidelijk beter op inhoudelijke vernieuwing dan kleine bibliotheken. Kleine bibliotheken scoren weer veel vaker dan grote bibliotheken zeer goed of zelfs uitmuntend op klantvriendelijkheid en bejegening door het personeel.

⁶ Dit programma maakt deel uit van mijn 10-puntenplan voor cultuurparticipatie, zie *Kunst van leven. Hoofdpijnen cultuurbeleid*, juni 2007.

De rapportage geeft verder aan dat de samenwerking met andere culturele en maatschappelijke instellingen zorgelijk is en in bijna alle provincies onvoldoende ontwikkeld. Voor verdere details verwijs ik u naar de monitor.

Conclusies

De uitkomsten van de monitor tonen aan dat de vorming van de basisbibliotheken een positief effect heeft op de kwaliteit van de dienstverlening. Daarom ga ik door op de ingeslagen weg. De VOB heeft in 2007 extra geld ontvangen om de inhoudelijke vernieuwing te bevorderen en te versnellen.⁷ Ook de provincies hebben daarvoor in 2007 geormerkt geld gekregen. Verder heb ik de samenwerking tussen bibliotheken bevorderd door een deel van het geld dat naar de provincies ging expliciet te bestemmen voor netwerkvorming. Ik ben ervan overtuigd dat netwerkvorming en schaalvergroting sterk bijdragen aan meer kwaliteit en een betere efficiëntie.

Het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing heeft nauwlettend toegezien op de uitvoering van de provinciale vernieuwingsplannen. Volgens het procesbureau liggen de provincies op schema. Aanvullend beleid is daarom nu niet nodig.

Integratie blindenbibliotheken

Eind vorig jaar is de Tweede Kamer geïnformeerd over het operationeel plan voor de integratie van het bibliotheekwerk voor blinden en slechtzienden in het stelsel van openbare bibliotheken.⁸ Bij die gelegenheid heeft mijn voorganger een onafhankelijke evaluatie van het traject aangekondigd. Vooruitlopend daarop wil ik alvast melden dat de signalen die mij thans bereiken, tot optimisme stemmen. De VOB voert met succes de regie in deze operatie, de dienstverlening aan blinden en slechtzienden verloopt goed en de gebruikersinbreng is op orde.⁹ Ook de decentrale uitrol verloopt perspectiefrijk. Ik zie daarom de evaluatie met vertrouwen tegemoet. De Kamer zal ik in 2008 hierover nader informeren, bij voorkeur in het kader van de besluitvorming over de periode 2009-2012.

Besluitvorming aanpak bibliotheekvernieuwing 2009-2012

Net als de convenantpartners ben ik van mening dat de volgende fase in de vernieuwingsoperatie grondig moet worden voorbereid. Dat is om verschillende redenen wenselijk. Sinds de start van de vernieuwingsoperatie is er veel veranderd, zoals de toenemende digitalisering van informatie en de onstuitbare ontwikkeling van internet. Die ontwikkelingen brengen zowel kansen als bedreigingen met zich mee. De betrokken bestuurslagen zullen gezamenlijk moeten bekijken welke consequenties zij daar voor de bibliotheken aan willen verbinden. Ook vragen de resultaten en ervaringen tot dusver om bezinning op de beste aanpak voor de komende jaren. Daarbij dient tevens

⁷ Zie noot 4.

⁸ Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 28.330, nr. 25.

⁹ Op 4 december jl. werd de Gebruikersraad Aangepast Lezen officieel ingesteld.

rekening te worden gehouden met het advies *Innoveren, participeren!* van de Raad voor Cultuur. De raad is kritisch over de versnipperde bestuurlijke infrastructuur van het huidige bibliotheekstelsel.¹⁰

Over de aanpak in de periode 2009-2012 zal ik u na afronding van het bestuurlijk overleg met de convenantpartners zo spoedig mogelijk informeren. Naar verwachting is dat in het najaar van 2008. Met de convenantpartners heb ik afgesproken om de besluitvorming mede te baseren op de eindrapportage van de Stuurgroep Bibliotheken (verwacht in april 2008) en een advies van de Raad voor Cultuur (verwacht in mei 2008). Een onderzoek van het SCP naar de toekomst van de bibliotheek in 2015 zal deel uitmaken van de eindrapportage van de stuurgroep.

Tot besluit

Met de bibliotheekvernieuwing is in de afgelopen jaren veel bereikt en ik ben positief gestemd over de toekomst. De samenwerking met de bestuurlijke partners verloopt goed. IPO en VNG hebben bij het bestuurlijk overleg in mei 2007 nog eens onderstreept dat de openbare bibliotheek een belangrijke voorziening is, met een grote maatschappelijke en culturele betekenis. Ik deel die opvatting en ik ben de provincies, gemeenten en bibliotheekorganisaties erkentelijk voor hun bijdrage aan het vernieuwingstraject tot dusver. Ook volgend jaar hoop ik met de convenantpartners constructief verder te kunnen werken aan de toekomst van deze mooie sector.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

dr. Ronald H.A. Plasterk

¹⁰ *Innoveren en participeren! Advies agenda cultuurbeleid & culturele basisinfrastructuur*. Den Haag, 2007, p 89-95.